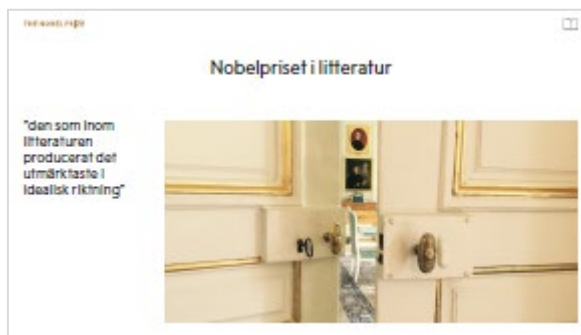

Bildspelsmanus – Litteraturpriset 2023

Jon Fosse

Nobelpriset i litteratur

- Nobelpriset i litteratur är ett av de fem priser som instiftades av Alfred Nobel och delas ut den 10 december varje år.
- Innan Alfred Nobel dog den 10 december 1896, skrev han i sitt testamente att den största delen av hans förmögenhet skulle användas till ett pris till "dem, som hafva gjort menskligheten den största nytta".
- Ett av de fem priserna skulle gå till "den som inom litteraturen producerat det utmärktaste i idealisk riktning".
- Nobelpriset i litteratur har framför allt gått till författare av skönlitterära texter, som romaner, noveller, diktsamlingar och pjäser, men även andra genrer som historiska eller filosofiska texter har belönats.
- 2016 gick priset för första gången till en renodlad låtskrivare, då Bob Dylan fick Nobelpriset.

Litteraturpriset 2023

- Jon Fosse föddes 1959 i Haugesund på norska västkusten. Han skriver på nynorsk, ett av Norges två skriftspråk. Idag bor han i Oslo och utanför Wien i Österrike.
- Jon Fosse skriver i olika genrer och har gett ut ett stort antal pjäser, romaner, diktsamlingar, essäer och barnböcker.
- Han är mest känd för sina pjäser, men själv ser han sig i grunden som en poet. Så här sa han i en intervju i SVT:s litteraturprogram Babel: "Jag har aldrig känt mig som en dramatiker. Jag har känt mig som en författare. När man skalat av allt har jag känt mig som en poet, en sorts lyriker."

Debuten och genombrottet

- Jon Fosse debuterade 1983 med romanen *Raudt, svart* (ej utgiven på svenska). Den handlar om en ung man vars pappa ligger för döden. Med ett vardagsnära språk skildrar Fosse här starka, såriga känslor – och satte därmed tonen för det fortsatta författarskapet.
- Debuten följdes av flera romaner, diktsamlingar och pjäser innan det stora internationella genombrottet kom 1999, med en uppsättning i Paris av pjäsen *Någon kommer att komma*.

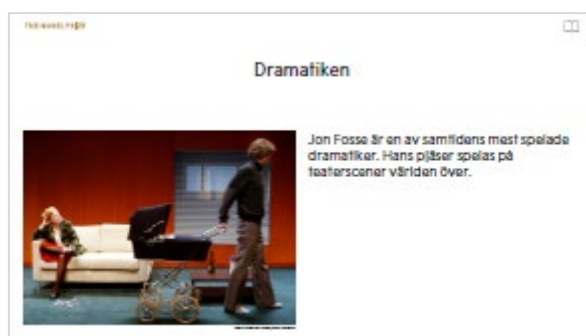
Återkommande teman genom författarskapet

- I sina pjäser, romaner och dikter skildrar Jon Fosse känslor och erfarenheter som många människor kan relatera till, men som kan vara svåra att sätta ord på. Han "ger röst åt det osägbara", som Svenska Akademien skriver i motiveringen till priset. Det kan handla om oro, osäkerhet, vilshenhet och frågor om meningen med livet.
- Även om många av hans verk är mörka finns det en djup värme i hans "avskalade bilder av mänsklig erfarenhet", skriver Svenska Akademien i sin presentation av Fosses författarskap.

Dramatiken

- Jon Fosse har skrivit ett fyrtiotal pjäser.
- Sedan genombrottet sätts hans pjäser upp på teaterscener världen över. Han är sedan många år tillbaka en av de mest spelade dramatikererna internationellt.
- Det som gör hans pjäser så "nyskapande", som det heter i prismotiveringen, är bland annat hans förmåga att låta enkla, vardagliga fraser ge uttryck för starka känslor.
- En teknik han använder för att ladda sina pjäser med maximal känsla, och fånga den oro och osäkerhet som karaktärerna ofta känner, är att använda pauser, tystnad och korta, avhuggna repliker. Hans stil brukar beskrivas som "Fosses minimalism".

Utdrag ur *Namnet*

- Här är inledningen till pjäsen *Namnet*. Flickan som talar är ung och gravid och ligger i en soffa. Hon har fått lov att flytta in hos sina föräldrar och väntar på det ofödda barnets pappa, som också ska flytta in där men som är försenad.

Kunde han inte följt med
ut hit då

Han bryr sig ju inte

Jag kunde ju

avbryter sig. Hon lägger sig ned, försöker hitta en bra ställning att ligga i, men det blir obekvämt och hon sätter sig upp

Han bryr sig inte

Hon reser sig, går bort till ett fönster, ser ut i halvmörkret

Men nu borde han väl snart komma

Kort paus

Kunde vi inte åka ut hit tillsammans

Jag fick ta bussen ut hit helt ensam

bara för att han

avbryter sig. Kort paus

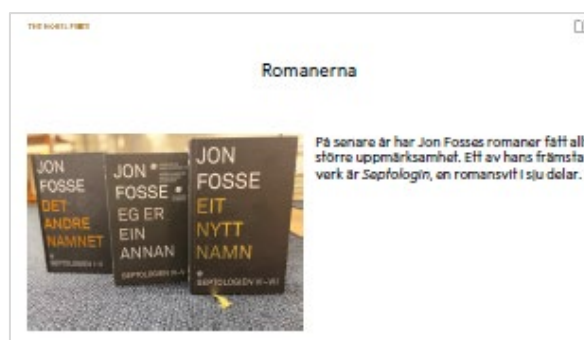
Ur *Namnet* (1995)

Bokförlaget Faethon 2003, översättare Svante Aulis Löwenborg

Spelrättigheter: Colombine Teaterförlag

Romanerna

- Vid sidan av pjäserna har Jon Fosses romaner väckt stor internationell uppmärksamhet, inte minst på senare år.
- Språket i hans romaner är poetiskt, med omtagningar och repetitioner. Stilen kännetecknas också av den minimalism som känns igen från pjäserna, där det till synes enkla språket laddas med starka känslor.
- Ett av hans främsta verk i romangenren är *Septologin*, som består av sju delar utgivna i tre band. Den handlar om två vänner och konstnärer som båda heter Asle. De lever väldigt olika liv, samtidigt som de på ett sätt är dubbelgångare. Likt andra av Fosses romaner är *Septologin* skriven helt utan punkt.

Utdrag ur Jag är en annan: Septologin III

- I den tredje delen av *Septologin* har den andra Asle, som inte är romanens berättarjag, blivit tonåring och ska flytta hemifrån för att börja gymnasiet. I det här utdraget ska han skiljas från sina föräldrar. Hans pappa pratar om vilken stor dag det är nu när hans enda barn ska flytta.

”... ja en märkvärdig dag är det, för Asle flyttar bort från barndomshemmet fast han är så ung, så nu är det slut på uppväxtåren, slut på barndomen, men så är det ute i bygderna, om man ska gå på skolor får man flytta iväg, säger Far och Asle säger ingenting och han tänker att äntligen, äntligen kommer han sig hemifrån, detta har han sannerligen sett fram mot, att kunna bo för sig själv, ensam, och slippa höra på Mors eviga gnölande om att han måste klippa sig ...”

Ur *Jag är en annan: Septologin III* (2020)

Bonnier 2022, översättare Lars Andersson